

The Linnaeus Apostles – Global Science & Adventure (8 vol.)

Met de viering van de 300ste verjaardag van Carolus Linnaeus (1707-1778) verschenen recent heel wat nieuwe uitgaven die betrekking hebben op deze pionier in de natuurwetenschappen. *The Linnaeus Apostles* biedt daar een uiterst interessante aanvulling op. Opzet is de schriftelijke nalatenschap van zijn eerste discipelen in het Engels beschikbaar te maken voor een internationaal publiek. Het resultaat is een lijvige editie (8 delen, 11 boeken in totaal) die heel mooi oogt, goed verzorgd is en zeker in haar opzet geslaagd is. Elk tekstfragment werd met zorg gekozen op basis van originele dagboeken en/of vroeger uitgebracht materiaal en correspondenties. Een lovenswaardige onderneming die dankzij de samenwerking van een groot aantal vertalers en experts het licht kon zien na minder dan een decennia voorbereiding.

De “Zweedse vader van de taxonomie” is nog steeds bekend door zijn allesomvattend classificatiesysteem van de natuur in drie rijken (planten, dieren en gesteenten) -meer bepaald voor zijn *Systema Naturae* gepubliceerd in Leiden in 1735- en voor de binomiale nomenclatuur, de wetenschappelijke naamgeving die hij in 1753 introduceerde. Minder bekend is dat Linnaeus in de tweede helft van de 18de eeuw 17 van zijn studenten de wijde wereld instuurde. Deze jonge mannen die net als Linnaeus zelf nieuwsgierig waren naar de geheimen van de natuur werden door de meester zelf omgedoopt tot zijn “apostelen”. Ze trokken op ontdekking, bleven jaren ver van huis en leefden vaak in barre omstandigheden ten dienste van het natuurwetenschappelijk onderzoek.

In het eerste deel van *The Linnaeus Apostles* wordt het voorgesteld materiaal door hedendaagse onderzoekers gekaderd binnen de wetenschapsgeschiedenis van de 18^e eeuw. In de delen 2 tot en met 7 worden de reizen van de 17 apostelen behandeld. Het betreft het veldwerk dat ze verrichtten in Afrika, Azië, Europa en Amerika, voornamelijk op het vlak van de geneeskunde en de plantenkunde. Men kan lezen hoe lokale bevolkingen bijvoorbeeld aan landbouw deden of hoe ze lokale planten aanwendden als medicatie. Op hun diverse tochten maakten de avonturiers ook kaarten en afbeeldingen, verzorgden ze woordenboeken van lokale talen en namen veel monsters mee van de lokale fauna en flora die of in de persoonlijke verzameling van Linnaeus terecht kwamen of in andere Europese collecties en musea. Het laatste volume, deel 8, bevat de index, biografische en bibliografische informatie, landkaarten, alsook verwijzingen naar belangrijke musea en archieven waar zich gerelateerd materiaal bevindt.

Gezien de omvang van het werk zal ik hier enkel even ingaan op het derde deel dat in het teken staat van het Europees en het Amerikaans continent en dat uit 3 boeken bestaat. Boek 1 en 2 bevatten de dagboeken en reisverslagen van Pehr Kalm (1716-1779). De eerste hoofdstukken behandelen zijn reis door Zweden, Noorwegen en Groot-

Brittannië. De volgende hoofdstukken -de meest interessante- handelen over zijn reis door Noord-Amerika. Kalm werd als expert in de landbouw en plantenkunde door de Koninklijke Zweedse Academie voor Wetenschappen voor drie jaar (1748-1751) uitgezonden om Noord-Amerikaanse planten te bestuderen en te onderzoeken of er soorten nuttig konden zijn voor de Zweedse landbouw. Hiervoor deed hij niet enkel veldwerk maar ontmoette hij ook een groot aantal belangrijke Amerikaanse wetenschappers. Hij was ook (één van de) eersten om een uitvoerige natuurwetenschappelijke beschrijving te geven van de Niagara Watervallen. Kalm was niet enkel een vooraanstaand Europees natuurwetenschapper -delen van zijn onderzoek werden gefinancierd door verschillende privépersonen alsook door de Fransen als gunst voor de Zweedse kroon- maar hij was ook Professor in de economie. Zijn brede intellectuele achtergrond komt tot uiting in zijn politieke en economische commentaren over zowel Zweedse, Engelse, Nederlandse of Franse koloniale ondernemingen maar ook in zijn opmerkingen over godsdienst, slavernij of de indiaanse bevolking.

Het derde boek biedt minstens even boeiend materiaal. Het bevat de beschrijvingen van Zuid-Amerika, meer bepaald de verslagen van Pehr Löfving (1729-1756)-met een merkwaardige inleiding van Linnaeus- en Daniel Rolander (1720-1774). Op aanraden van Linnaeus werd Löfving door de Spaanse Ambassadeur naar de Zuid-Amerikaanse kolonies gestuurd, maar net als sommige andere apostelen keerde Löfving nooit terug naar Zweden, hij bezweek aan koorts in Guayana, huidig Venezuela. Het is uitzonderlijk hier ook de vaak vergeten verslagen van entomologist Daniel Rolander over Suriname te kunnen raadplegen. Terug in het vaderland na zijn avontuur kwam het tot een bitter dispuut tussen Rolander en Linnaeus, waardoor de apostel vroegtijdig een punt achter zijn veelbelovende carrière moest zetten. Ook zijn dagboeken staan bol van minutieuze beschrijvingen van lokale natuur, voornamelijk van planten en insecten, maar daarnaast leverde hij ook bijzondere commentaren over de sociaal-economische achtergrond van de Nederlandse kolonie in de 18de eeuw en daarenboven ook uitgebreide antropologische beschrijvingen van de inheemse volkeren.

Net zoals de andere delen bieden de verslagen over Amerika naast hun wetenschappelijk belang ook een kijk op de socio-politieke relaties. Op de achtergrond verschijnen anekdotes over ontmoetingen tussen vooraanstaande figuren uit de 18de eeuw die een idee geven over hoe dergelijke ondernemingen gefinancierd werden en hoe commerciële en wetenschappelijke belangen vaak nauw verbonden waren.

Alle teksten in *Linnaeus Apostels* worden verzorgd met een minimum aan commentaar en vormen daarom een uitstekende basis voor verder academisch onderzoek, zowel voor wetenschapsfilosofen, cultuur-en wetenschapshistorici, letterkundigen, exacte wetenschappers of zij die dwarsdoorsneden van deze verschillende disciplines bewandelen. Ook een breder publiek geïnteresseerd in reisverhalen of natuurwetenschappelijke beschrijvingen zal hier zijn gading vinden. Alle kaarten en andere

afbeeldingen werden met zorg gekozen maar, hier misschien een kleine noot van kritiek, hadden wat talrijker mogen zijn om de tekstvloed te doorbeken.

Deze collectie doet vooral verlangen naar een soortgelijke onderneming over koloniale en/of natuurwetenschappelijke reizigers uit de Lage Landen. Het strekt tot aanbeveling om een compilatie te maken van zowel reeds bekende als meer vergeten VOC en WIC verslagen, die o.a. het wetenschapshistorisch onderzoek in het Nederlands taalgebied een nieuwe impuls zouden kunnen geven. Dankzij *The Linnaeus Apostles* krijgen we intussen genoeg boeiende lectuur om de wachttijd te vullen.

Britt Dams – Universiteit Gent